

re non opponuntur, sed temerè seu fortuitò agere, & propter finem agere. Nam multa efficiencia frustrantur suo fine propter quem agunt. Exemplo nobis erit natura, quæ dum animal intendit producere, sæpe producit monstrum. Inde autem velle inferre, naturam non agere propter finem, est nefas: Cum contrarium potius inde possit elici: naturam, si aberrer quandoq; à fine, actiones suas ad scopum direxisse, quod videtur agnovisse *Magnus lib. 1. comment. in Physiol. c. 3.* ubi ait: quomodo quippiam fine, quem non intendit, potest frustrari? Ad alterum argumentum respondeo, propositionem non esse simpliciter veram. Elenchus igitur à dicto secundum quid. Nam non necesse est, ut omne quod operatur propter finem, illum cognoscat & appetat: Sed satis est, ut efficiens aut ipsum ex se finem sui effecti cognoscat & appetat: aut ab aliâ superiore & intelligente naturâ ad finem certum dirigatur. Distinguendum igitur inter efficiens principale & minus principale. Principale quidem agens semper cognoscit & appetit finem, quem sibi habet propositum, minus autem principale non semper, sed sufficit, si à principali agente ad eundem dirigatur. Alii sic respondent: Omne agens appetere finem appetitu, vel innato, vel elicto. Ita ignis appetit finem appetitu innato. Quoniam itaque tot elenchi sunt in argumentis objectis, 1. oppositorum, 2. à dicto secundum quid, remanet adhuc salva nostra thesis, Omne efficiens agit propter finem.

DISQUISITIO X.

An instrumenta propriam obtineant vim agendi?

Thefis defenditur.

Object. Respond. ad objectio.

Affirmativa thesis est vera. Rationes sunt. Quia, quicquid affirmatur de genere, illud etiam de cunctis speciebus est affirmandum. Atqui omnis causa propriam agendi vim obtinet, ut constat ex definitione causæ. **E. Objectio.** Quicquid non movet, sed movetur, illud non agit, sed patitur. Atqui instrumenta moventur à principali agente. **E. Respondeo** limitando propositionem hoc modo: Quicquid ita movetur, ut nullo modo & respectu moveat, illud non agit, & per consequens non est causa. Sed hoc non de instrumentis dicendum. Nam instrumenta considerantur dupliciter, vel respectu principalis agentis, vel respectu effecti. Priori modo non movent, sed moventur, & sic se habent passivè: posteriori autem modo non moventur, sed movent, & sic se habent activè. Deinde notan-

notandum, quod instrumenta duplicem agendi vim habeant, extrinsecam & intrinsecam. Intrinseca vis instrumentis per se competit. Extrinseca vero illis advenit aliunde. Nam instrumenta agunt quidem, ut autem hoc vel illo modo agant, id dependet à principali agente. Agunt igitur indeterminate, & sic determinationem accipiunt ab agente principali, qui ea applicat & determinat ad certum actionis modum. *Keckerman. Syst. log. pag. 133.* Ex quibus patet, errasse illos, qui instrumenta ex tribu causarum planè relegarunt.

DISQUISITIO XL

An materia sit causa?

Quamvis de causalitate materiae nemo saniorum Philosophorum haecenus dubitaverit: tamen ob majorem illustrationem hanc quaestionem ponemus. Thesis affirmativa est omnium saniorum Philosophorum ob rationes sequentes: 1. Materiae competit definitio causa. E. est causa. Causa enim definitur cujus vi res est. Atqui materiae vi materia tum est, ut infra probabimus. 2. Materiam esse causam, suadent quatuor effecta, quae materiae ascribuntur. I. Quia est causa compositi. II. Principium quantitatis. III. Radix passionis. IV. Causa ut forma existat. *Hessel. in Log. pag. 121.* Unde talis syllogismus: Quicquid constituit compositum, ex quo emanat quantitas, ex quo proficiscuntur passionis & mutationes: item quicquid formae largitur existentiam, illud sanè ex causarum numero non est eximendum. Talis est materia, ut in specie probat doctiss. *Hessel. in Theoria sua log. pag. 122.* quò & ob brevitatis studium lectori remitto. 3. Probatur autoritate omnium Philosophorum, Platonis, Aristotelis, Scaligeri, &c qui materiam causam esse omnes uno ore fatentur. Sed objicitur 1. Passivum principium non est activum. Atqui materia est principium passivum. E. Respon. est elenchus oppositorum. Nam activum & passivum non opponuntur, sed subordinantur sibi invicem, quae de subtiliter disputat subtilissimus *Scaliger exerc. 102. sect. 3.* Actio est in patiente ut subjecto, in quo morat nomen & dicitur passio. Nominis igitur differentia inter actionem & passionem. Item *lib. de caus. ling. lat. can. 2. c. 2.* & passio simul aded sunt, ut unum multi existimarint: agens quoque & patiens simul sunt secundum formam, quin etiam secundum subjecta corpora, non necessario praestit agens, neque prius existit quam patiens.

Affirmans
thesis re-
cipitur &
probatur
his causis.

- 1.
- 2.

Objectio.
Respon. ad
Objectio.